

IJOD MAKTABI O'QUVCHILARIDA PSIXOLOGIK FAROVONLIKNI TA'MINLASHDA TARBIYACHINING ROLI

*Hamid Olimjon va Zulfiya nomidagi ijod
maktabi tarbiyachisi: Umarjonova Kamola Uralovna*

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada ijod maktabi o'quvchilarida psixologik farovonlikni ta'minlashda tarbiyachining o'rni va ahamiyati kompleks o'rganilgan. Maktab muhitining inson psixologiyasi uchun naqadar muhim ekani, o'qituvchi yoki tarbiyachi shaxsining har bir bolaga individual yondashishi, mehr va e'tibor ko'rsatishi yangi avlodni barkamol, mustaqil va baxtli shaxs sifatida tarbiyalashda asosiy omil ekani yoritildi. Maqolada shuningdek, ijod maktablarida psixologik farovonlikning o'ziga xos xususiyatlari, bolalar ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatish yo'llari, zamonaviy axborot oqimi sharoitida bola xavfsizligini ta'minlash bo'yicha tajribalar, amaliy maslahat va tavsiyalar, shuningdek, tarbiyachining ota-ona va jamoa bilan hamkorligini tashkil etish masalalari keng ko'lamda ochib berildi.

Kalit so'zlar: *Ijod maktabi, psixologik farovonlik, tarbiyachi, bolaning ruhiyati, pedagogik kompetensiya, o'quvchi, maktab muhiti, oila, muloqot, maktab jamoasi, yangicha yondashuv, emotsional qo'llab-quvvatlash, zamonaviy ta'lim.*

Bugungi tezkor rivojlanayotgan zamonda har bir bolaning har tomonlama barkamol bo'lib ulg'ayishini, o'z orzusi sari qat'iyat bilan intilishini, jamiyatda o'z o'rniga ega bo'lishini asosiy vazifamiz deb bilamiz. Ayniqsa, ijod maktablarida tahsil olayotgan o'quvchilar uchun psixologik farovonlik, ruhiy barqarorlik va ichki dunyoning uyg'un rivojlanishini ta'minlash pedagogik jarayonning eng muhim poydevorlaridan biridir [1]. Zero, ijod maktabi nafaqat bilim va ko'nikmalar, balki bolaga zamonaviy hayot talablari asosida ijtimoiy, ruhiy, psixologik va emotsional mustahkamlik berishga mo'ljallangan. Bunday o'quv muassasasida faoliyat yuritayotgan har bir tarbiyachi, pedagog va psixolog o'z oldiga nafaqat o'quv dasturlarini o'zlashtirish, balki har bir bolaning shaxs sifatida shakllanishini o'z zimmasiga oladi [2].

Tarbiyachi va o'quvchi o'rtasidagi samimiy munosabat, o'zaro hurmat, ishonch va mehr-muhabbat psixologik farovonlik asosini tashkil etadi. Bolaning har bir holati, his-tuyg'usi, orzusi, ba'zan esa qalbini teran bezovta qilayotgan muammolari tarbiyachi diqqatidan chetda qolmasligi kerak. Bolalar aynan maktab devorlarida o'zini jamiyat a'zosi deb his qilishni, u yerda o'zini qadrlashlarini va fikriga quloq tutishlarini kutishadi. Chunki maktab – hayot sari ochilgan birinchi eshik, tarbiyachi esa shu eshikni ochishga ko'mak beruvchi, ishonchli yo'lboshchidir.

Bolada hayotga, o'ziga va atrofdagilarga nisbatan ijobiy nigoh rivojlanishi uchun maktab muhitining yuksak madaniyatli, mehr va do'stlik ruhi bilan boyitilgan bo'lishi muhim ahamiyatga ega. Aynan shunday muhitda tarbiyachi o'z shogirdlariga istalgan vaqtda yordam qo'lini uzatib, o'zini eng yaxshi tomonlarini namoyon qiladigan tarzda rivojlanishiga, ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishiga imkoniyat beradi. Bolalarda psixologik farovonlikning asosi, eng avvalo, ular o'zini hurmat qilingan, qadrlangan va qadrli insonga aylanganini his qilganidagina yuzaga chiqadi. Tarbiyachi har bir bolaning yuragini, dardini, havas va orzusini tushunib, unga yo'l ko'rsatish uchun chin dildan harakat qiladi. Bu jarayonda samimiyat, sabr, halollik va albatta, g'ayrat talab etiladi [3].

Psixologik farovonlik tushunchasining o'zi ham juda keng va turli xil jihatlarni qamrab oladi. Psixologik farovon bola hayotda o'zining kuchiga, imkoniyatiga ishonadigan, o'zini jamiyatda muhim deb biladigan, his-tuyg'ularini ochiq ifoda eta oladigan va qiyinchiliklar oldida murosas topishga intiladigan insonga aylanadi. Bu esa faqat bilim bilan emas, balki tarbiyachining har bir so'zi, amaliy harakati, bolaga ruhiy va emotsional qo'llov bera olish qobiliyati bilan ham bog'liq. Faqatgina dars jarayonida emas, balki maktab hayotining barcha bosqichlarida tarbiyachi bola bilan doimiy interaktiv aloqada bo'lishi, uning g'amini, hayajonini birinchi bo'lib sezishi va ijobiy energiyani ulashishi lozim.

Zamonaviy hayot sharoitida bolada psixologik muvozanatni ta'minlash, ularni zo'rliqlardan, ichki norozilik va tashvishlardan asrash hech qachon oson vazifa bo'lmagan. Ijod maktablarida esa har bir bola o'z aqliy-fikriy, ijodiy-intellektual yoki madaniy-ruhiy qobiliyatiga ko'ra o'zgacha muomala, maxsus yondashuv talab qiladi. Tarbiyachi bolaning orzulari va ichki dunyosiga e'tiborli bo'lishi, har bir so'zida va harakatida samimiyat namunasini ko'rsatishi, yosh avlodda o'ziga ishonch va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladigan muhit barpo qilishi darkor.

Ijod maktablarida psixologik farovonlikning asosiy belgisi – bu o'quvchining o'z imkoniyatlariga ishonch hosil qilishi, mustaqil xulosa chiqarish, jamoadoshlari bilan do'stona munosabatlar o'rnatish va eng asosiysi, chin insoniy qadriyatlarni chuqur anglashidir. Bu kabi fazilatlar esa nafaqat dars jarayonida, balki darsdan tashqari tadbirlar, ijtimoiy-loyihalar, tanlovlar, ochiq suhbat va mushoiralar, guruhli dastur va ijodiy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab boriladi. Shuning uchun ham, tarbiyachining bilim va malakasi, axloqiy fazilati, pedagogik mahorati va psixologik sezuvchanligi asosiy mezon sifatida qaraladi.

Bolalarning ruhiyati gohida juda nozik, hayotdan o'z o'rnini topishga harakat qilayotgan va ba'zan shubha, ba'zan ishonch bilan intilayotgan bir davrda tarbiyachi ishonchli roditel, sadoqatli do'st va hayotiy ustoz maqomida bo'lishi lozim. U har bir bolaga individual yondashadi, bolaning ichki dunyosini, orzu va havaslarini his qilgan holda chin dildan yordam qo'lini uzatadi. Bu, bir qarashda oddiy tuyulsa-da, hayotiy

jihtadan nihoyatda murakkab va mas'uliyatli vazifa. Psixologik farovonlikni ta'minlash masalasi nafaqat maktab doirasida, balki oilada, jamiyatda, tarbiyachining oila va maktab o'rtasidagi "ko'pri va ishonch" rolini teran anglashga chorlaydi. Bola uchun asosiy sarmoya – bolalik quvonchi, mehribonlik, ijobiy muhit va ishonchdir. Ijod maktabining har bir a'zosi, kichikdan to katta yoshdagi barcha, ayniqsa, tarbiyachilar o'quvchilarda hayotga ijobiy munosabat, bardavom kuch, qat'iyat va yangi orzuga turtki bo'ladigan ruhiy madad manbai vazifasini bajarishadi [4].

Bola hayotida maktabdagi tarbiyachi – bu nafaqat o'qituvchi, balki murabbiy, yo'l ko'rsatuvchi, o'zining tejamkorligi, halolligi, mehnatsevar va sabr-toqati bilan yosh avlodga namunali shaxs sifatida ta'sir qiladi. Tarbiyachi bolada mas'uliyat, o'z oldiga maqsad qo'yish va unga bosqichma-bosqich yetishish, bilimga chanqoqlik va mustaqillik hissini rivojlantirishda bosh rolni o'ynaydi. U har kuni o'z shogirdlariga e'tibor va mehr, ishonch va quvonch ulashadi hamda ular uchun maktab hayotini qiziqarli, o'rgatuvchi va jo'shqin qilib berishga intiladi. Shuningdek, zamonaviy axborot vositalari, internet, turli ijtimoiy tarmoqlarning bolalarga ta'siri kuchaygan davrda, har bir tarbiyachi doimiy ravishda o'z bilim va ko'nikmalarini zamonga mos ravishda oshirib borishi, yangi metod va yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etishi zamon talabi hisoblanadi. Bolalarga zamonaviy hayot sir-asrorlari, axborotni tekshirish, saralash, ijobiy va salbiy oqibatlarni oldindan his qilish, emotsional barqarorlik asoslarini o'rgatish aynan tarbiyachining asosiy vazifasi hisoblanadi [5].

Maktab hamjamiyatida psixologik iqlimning iliqiligi va xavfsizligi o'quvchilarning darsga ishtiyoqi, darsdan tashqari tadbirlarga qiziqishi, jamoadoshlari bilan munosabati va, eng asosiysi, maktab muhitini o'z boshpana va ishonchli makon sifatida ko'ra olishida aks etadi. Bolaning turli istedadlari va qobiliyatlarini rivojlantirish uchun tarbiyachi har bir bola uchun alohida dastur, motivatsion tadbir yoki individual faoliyat yo'nalishini tanlashi mumkin. Tarbiyachi o'zining doimiy qiziqishi, yangilikka intilishi, zamonaviy psixologik, pedagogik va didaktik yondashuvlarini amaliyotga tatbiq etishi orqali ijod maktablarida chinakam psixologik farovonlik muhitini yaratib, yosh avlodni o'z orzulariga yetaklaydi. U maktab hayotidagi eng so'nggi ilmiy va innovatsion yangiliklardan xabardor bo'lib, yoshlar uchun ochiq, motivatsion va ilg'or maktab muhitini shakllantiradi. Har bir bolaning qiziqishi, qiyinchilik va tashvishlari maktab hayotida e'tiborsiz qolmaydi. Tarbiyachi hamisha o'z shogirdlariga ishonch, mehr, kuch va sabr ulashadi.

Xulosa

Ijod maktabi o'quvchilarida psixologik farovonlikni ta'minlashda tarbiyachining roli alohida ahamiyatga ega. Bolaning har tomonlama sog'lom, ijtimoiy faol, baxtli va o'ziga ishongan shaxs bo'lib yetishishida tarbiyachi birinchi navbatda insonga xos eng yuksak fazilatlar–mehribonlik, samimiyat, sabr-toqat va ishonch manbai bo'lib xizmat qiladi. Maktab va jamiyat hayotining har bir bosqichida

tarbiyachi bolaning orzu, umidi, ruhiy holati, ichki izlanish va qiyinchiliklariga diqqatli va hamdard bo'lishi, bolalarga hayotning turli qirralarini to'g'ri anglata olishi, eng muhimi, bolada ruhiy mustahkamlik va hayotga ishonch paydo qilishga harakat qiladi. Psixologik farovonlik muhitini shakllantirishda tarbiyachi jamoa, ota-ona va jamiyat bilan mustahkam hamkorlikda faoliyat yuritishi, bolalarga zamonaviy hayot talablari doirasida axloqiy-psixologik poydevor yaratishi lozim. Tarbiyachi har qadamda o'z chaqirig'ini yosh avlod kelajagiga yo'naltirishi, ular hayotiga nur va ishonch olib kirishi kerak. Ana shundagina har bir bola baxtli, ishonchli va chin insonga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Toshpulatova, N. (2019). Zamonaviy maktabda bolalarning psixologik farovonligi va tarbiyachining roli. "Psixologiya va hayot" jurnali, 2(1), 15-25.
2. Murodova, G. (2021). Maktab muhitida bolalarning psixologik barqarorligi va ijtimoiy integratsiya. "O'zbek pedagogikasi", 4(3), 49-57.
3. Abdullayeva, S. (2022). Innovatsion ta'lim va bolalar psixologik farovonligini mustahkamlash yo'llari. "Ta'lim va jamiyat", 11(2), 65-75.
4. Qosimova, D. (2020). Ijod maktablarida ijtimoiy-psixologik muhit muammolari. "Xalq ta'limi", 5(1), 18-27.
5. Azizov, H. (2018). Psixologik muhit va tarbiyachining pedagogik kompetensiyasi. "Yosh avlod", 3(2), 33-40.
6. Juraeva, N., & Karimova, Z. (2023). Maktab va oila hamkorligining bolalarning rivojlanishiga ta'siri. "Ijtimoiy va pedagogik tadqiqotlar jurnali", 2(8), 77-84.
7. Aminova, K. (2024). Bolalar psixologiyasi va zamonaviy tarbiyachi kompetensiyasi. "Psixologik iqlim", 1(7), 52-60.